

Vrienden Museum Kasteel Wijchen Stichting Frans Bloemen

Nieuwsbrief

- Jaargang 20
- Museum in beweging
- Het paardenkopje

COLOFON

Vrienden Museum Kasteel Wijchen Stichting Frans Bloemen.

Zet zich in voor het toegankelijk maken van de hedendaagse beeldende kunst en de geschiedenis van Wijchen.

Vrienden MKW@gmail.com

Vriendenbijdrage:

Individueel €10.00

Gezin € 15.00

ING bank 8126978

Het lidmaatschap geeft recht op:

- gratis toegang tot het museum kasteel Wijchen
- 4 keer per jaar de Nieuwsbrief
- gratis bezoek aan lezingen/excursies

Ledenadministratie:

Secretariaat Vrienden Museum
Kasteel Wijchen postbus 221
6600 AE Wijchen.

E. mail adres: m.zikking@zonnet.nl

Voor opgave nieuwe vrienden en adreswijzigingen.

Opzeggingen dienen voor 1 december te worden doorgegeven.

Redactie Nieuwsbrief:

Mariëtte Zikking tel. 024 6414984

Nelly Goebertus tel. 024 6413180

Nic Bakker tel. 024 6420190

Vormgeving Mariëtte Zikking

Eindredactie Nelly Goebertus

Druk All-Print

Veenhof 1507

6604 AW Wijchen

Fred Vermaat, tel.6421061

info@allprint-wijchen.nl

www.allprint-wijchen.nl

Kopij

Kan per E-mail naar de redactie worden gestuurd of per post.

E-mail adressen:

nelly.goebertus@zonnet.nl

m.zikking@zonnet.nl

Redactieadres:

Veenhof 13-03

6604 AT Wijchen

Verantwoording

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van een geplaatst artikel berust bij de auteur. De redactie behoudt zich het recht voor een artikel te weigeren, een artikel te wijzigen of te bekorten, zolang dit het artikel niet inhoudelijk aantast.

Aan de Nieuwsbrief werkten mee:

Wim Kattenberg, Fred van Heuven, Jacques Rommens, Ton Klunder, Piet van Steekelenburg, Nic Bakker, Nelly Goebertus en Mariëtte Zikking.

Met dank aan,

Diegenen, die in wat voor vorm dan ook, een bijdrage geleverd hebben aan de totstandkoming en verspreiding van deze Nieuwsbrief

Bij de voorplaat:

Paardenkopje, 13^e eeuw

Bij de achterplaat

Freek Sanders, schilderijen

Inhoud:

COLOFON

REDACTIONEEL

VAN DE BESTUURSTAFEL

PRIKBORD

ACTIVITEITEN

EXPOSITIES

PAARDENKOPJE, HANDVAT OF SCHENKTUIT?

VAN OBJECT NAAR BELEVING, VAN IDEE NAAR REALISATIE

VERKENNINGEN IN MUSEUMLAND

SAGALASSOS: EEN ONGEKENDE BELEVENIS

EEN KIJKJE ACHTER DE SCHERMEN

UIT DE ARCHIEVEN VAN DE NIEUWSBRIEF

SPROKKELS

MUSEA

De schaatsen zijn weer in het vet
Want de natuur bepaalt zijn eigen wet
De lente komt eraan
Die alle knoppen open doen gaan
Het is maar dat u daar op let !

Redactioneel:

Nelly Goebertus

We presenteren met een gevoel van trots het 1^e nummer van jaargang 20 van de Nieuwsbrief, dat betekent maar liefst 20 jaar 4 keer per jaar een Nieuwsbrief in de bus. Honderden uren zitten er in, van schrijvers/sters, de redactie en opmaak, de verspreiding en bezorging en het drukken. De redactie beschouwt dit als een mijlpaal. De frequentie van 4 maal per jaar is niet constant gehaald. Er zijn jaren dat er een katern uitkomt en dan vervalt er een Nieuwsbrief, soms is er te weinig tijd of nieuws. Nu we toch met getallen aan het stoeien zijn, gaan we er nog even mee door. Meestal gaat het dan over geld, in dit geval niet. Meer cijfers! Daar komen ze! 400 jaar geleden woonde Prinses Emilia van Oranje Nassau met haar Don Emanuel, de 2 Eën, nog prinsheerlijk op kasteel Wijchen, de Eënborch. In 1927, dat is 85 jaar geleden, werd er een oudheidkamer ingericht om de belangrijke archeologische vondsten van de heer Frans Bloemen onder te brengen zodat alle Wijchenaren konden meegenieten van die verzameling. Die oudheidkamer werd gehuisvest aan de Markt, later in het kasteel, daarna in het koetshuis. De bescheiden oudheidkamer was ondertussen uitgegroeid tot een serieus gemeentelijk museum. Er volgde een korte periode in de kelder van het gemeentehuis. maar in 1996 ging het M.K.W. op de zolder van het kasteel open. Van koetshuis via kantoor-kelder, naar kasteelzolder. Lees er 'De levensloop van een 75 jarige', al weer 10 jaar geleden gepubliceerd (door Piet Bovenga), maar eens op na. Inmiddels is 'De levensloop van een 75 jarige' de geschiedenis van een 85 jarige geworden. De stichting 'Vrienden Museum Frans Bloemen bestaat sinds 2 oktober 1992 en wordt dus in 2012 ook 20 jaar. Wim Kattenberg was voorzitter en is dat tot op de dag van vandaag, nog een jubileum. De 1^e Nieuwsbrief volgde in november van hetzelfde jaar. Als logo van museum en vriendenstichting werd gekozen voor een paardenkopje dat in Wijchen gevonden was (zie voorkant van deze Nieuwsbrief) en dat sindsdien alle Nieuwsbrieven heeft gesierd. Het eerste ontwerp heeft niet lang dienst gedaan. Het werd vervangen door een ontwerp van Harry Gerritz. Maar wat is dit voorwerpje nu eigenlijk? Niemand die het met zekerheid kan zeggen. Een schenktuit of misschien een handvat? Het raadsel is nooit opgelost. U leest meer over ons logo in deze Nieuwsbrief. In 2004 viel het besluit om het museum te verzelfstandigen. In 2006 precies 10 jaar na de start van het museum op zolder was de scheiding tussen museum en vriendenstichting een feit.

Er is veel aan de hand in de museumwereld. Ton Klunder, lid van het bestuur, vertelt hoe de nieuwe koers van M.K.W. eruit kan gaan zien en Nelly Goebertus heeft eens op een rijtje gezet wat er elders aan de hand is

in museumland. De maatschappij verandert en de musea gaan mee in deze stroom. Een museum dat dat proces al doorgemaakt heeft is het Gallo Romeins Museum in Tongeren. Daar valt nu veel te beleven aan de expositie over de Romeinse ruïnes van de stad Sagalassos. Nic Bakker is er al geweest en kan iedereen aanraden zijn voorbeeld te volgen.

Piet van Steekelenburg neemt ons, nu de lente zijn intrede heeft gedaan, mee naar de Tuun. Aan het jaarplan 2012 voor de Tuun is af te lezen hoe de beplantingsplannen er voor dit jaar uitzien. De Tuun werd in 1999 aangelegd en in datzelfde jaar gingen de deuren naar de toren, ingericht door de werkgroep Kastelen Info, open voor het publiek. Helaas moest de toren, vanwege de veiligheidsvoorschriften, na enkele jaren alweer dicht. Maar nu staan ze weer wagenwijd open! Gaat dat zien. Het prachtige uitzicht krijg je er gratis bij. Kijk op 'Prikbord' voor meer informatie.

Verspreid door de Nieuwsbrieven van deze 20^e jaargang zult u soms kleine stukjes tekst aantreffen afkomstig uit de archieven van de Nieuwsbrief. Maar er is meer, zoals de bijdrage van Wim Kattenberg, voorzitter van het eerste uur in 'Van de bestuurstafel'. Hij stipt de positie van Wijchen aan in de toeristische sector. En dan zijn er natuurlijk de vaste rubrieken; musea, sprokkels, prikbord, activiteiten en exposities. En niet te vergeten de vriendenpasjes 2012 want die gaan ook mee. Geniet van de lente, de natuur en van de Nieuwsbrief

Jaargang 20 no 1 maart 2012

Van de Bestuurstafel:

Wim Kattenberg(voorz.)

Meer werk in Toerisme

In de Gelderlander van 23 december 2011 stond een verheugend bericht dat het toerisme in ons gebied en in het bijzonder in Wijchen echt structureel is toegenomen. Het zit in de lift. De werkgelegenheid steeg met 29 procent: van 610 naar 790 banen. In Wijchen overnachtten in 2010 bijna 36000 personen. Kasteel Hernen trok 11000 bezoekers, het Museum Kasteel Wijchen 8000 en het nieuwe Infocentrum in Leur 15000.

Onze rol daarin?

Zonder te overdrijven wat onze rol daarin was en is, geloof ik toch dat we mogen zeggen dat we met onze activiteiten op het vlak van de cultuurhistorie een bijdrage hebben geleverd en nog leveren. Toentertijd, begin jaren negentig zijn we als burgers achter het behoud van het Museum voor Wijchen gaan staan. Sindsdien doen we het nodige aan verbreding van het draagvlak. Het Museum heeft zich intussen bewezen en is zich nu, om de komende jaren een wezenlijke bijdrage te kunnen blijven

leveren, aan het vernieuwen. Het gaat er daarbij vooral om bezoekers meer in het 'Verhaal van de permanente bewoningsgeschiedenis' te betrekken. Het hen meer te laten beleven. Want dat is van deze tijd. Wat heeft dat verhaal met mijzelf te maken ?

Een museum kan daar echt veel in betekenen. Daar kun je de echte voorwerpen zien en aanraken. Wat Wijchen betreft kan dat iets zijn uit een ver verleden. Maar, behalve deze voorwerpen, is ook wat er nog van over is aan gebouwen, wegen, etc. van belang. Helaas is ook in Wijchen door onvoldoende aandacht en zorg in het verleden veel mis gegaan.

Het belang van de eigen omgeving

Als voorbeeld van wat er misging is onder andere in Wijchen het debacle rond de Romeinse villa aan de Meerdreef. Peter Deurlo schreef daar een pakkend artikel over met de veelzeggende titel 'De Verdwintruc villa'.

Hij begint met te stellen dat het frustrerend is dat van de Romeinse villa tot nu toe slechts wat spaarzame archeologische sporen zijn teruggevonden. De belangrijkste daarvan is een putgebouw waar vermoedelijk de sauna vlak naast stond.

Dat er zo weinig van is overgebleven heeft alles te maken met het feit dat in de jaren 60 van de vorige eeuw de Meerdreef ontstond door, zonder archeologisch onderzoek vooraf, de bovenlaag van de Tienakker, die belangrijk wat bouwsporen en vondsten betreft was, naar 'De Meer' toe te schuiven. Gigantische verrommeling van bouwsporen en artefacten was het gevolg. Dit is heel jammer, omdat daarmee het bewijs wat betreft één voor de Wijchense geschiedenis belangrijk gebouw grotendeels te loor ging. Gelukkig heeft men nu met gebruikmaking van nieuwe meetmethoden de villa kunnen reconstrueren. Het had de omvang en de betekenis van de Villa Plasmolen. We moeten met zijn allen zorgen dat dit soort dingen nooit meer gebeurt.

Prikbord:

Vriendenpas en acceptgirokaart – Bij deze Nieuwsbrief treft u de vriendenpas 2012 aan. Wie niet automatisch betaalt ontvangt tevens een acceptgirokaart. De vriendenbijdrage is ongewijzigd, dus €10 individueel en €15 voor een gezin. Wij stellen het op prijs als u de bijdrage zo spoedig mogelijk overmaakt. Bent u in het bezit van zowel een museumkaart als een vriendenpas dan kunt u de museumkaart bij uw museumbezoek gewoon laten registreren. Het museum ontvangt dan een vergoeding.

Rectificatie – In het redactioneel artikel in de Nieuwsbrief van december 2011 staat onderaan pagina 4 een onjuistheid. Het museum in zijn huidige vorm is geopend op 4 februari 1996. MKW in de huidige vorm bestaat in 2012 dus 16 jaar en zit nu midden in een veranderingsproces

Agenda Tuun 2012 – Op 21 maart, het begin van de lente, gaat de ‘Tuun’ weer open voor publiek. Er zijn dit jaar weer een aantal open dagen; donderdag 17 mei hemelvaartsdag, zondag 3 juni kunstmarkt en zondag 9 september monumenten weekend. Het monumentenweekend heeft dit jaar als thema ‘Groen van Toen’.

Rondleidingen – Begin februari is het museum gestart met open rondleidingen op elke 1^e zondag van de maand, inclusief koffie of thee. De rondleiding start om 14.00 uur bij de balie, waar de deelnemers zich kunnen melden en betalen. Per keer kunnen maximaal 25 personen deelnemen. De rondleiding kost per persoon € 2 plus entreprijs en 1 consumptie is inbegrepen. Museumkaarthouders betalen alleen voor de rondleiding, voor bezoekers boven de 65 en houders van een CJP/studentenkaart geldt het lage tarief plus € 2 voor de rondleiding.

Heropening toren – Het is zover! Op veler verzoek is vanaf half maart de toren weer open voor bezoek tijdens de openingsuren van het museum. Er zullen niet meer dan 4 bezoekers tegelijk de toren en de steile trappetjes mogen betreden. Delen van de kasteleninfo zullen opnieuw geïnstalleerd worden, er zal een dvd. draaien over de regionale geschiedenis en de bezoeker kan door de torenraampjes over de omgeving uitkijken. Kinderen onder begeleiding mogen ook naar boven.

Museumreorganisatie - In het kader van het vormgeven van een museum dat voorbereid is op de toekomst zijn er diverse workshops georganiseerd over aspecten van een museum zoals daar zijn; educatie, marketing/ p.r. en programmering, beheer en behoud van de collectie, e-culture. De workshops waren een succes en zijn door een groot aantal vrijwilligers bezocht. De begeleiding was in handen van medewerksters van het Gelders Erfgoed. Zie voor meer informatie over de koers van het museum elders in deze Nieuwsbrief.

Activiteiten:

Fietsroute Cistercienzers: Leur-Bergharen-Leur

Datum: zaterdag 28 april

De stichting 'Vrienden' organiseert een fietstocht en nodigt u daarvoor van harte uit. Het Erfgoedstudiehuis ontwikkelde deze fietsroute in het kader van 700 jaar Kapelberg. De Cistercienzers van de Abdij Kamp(Duitsland) kregen in 1311 Leur-Bergharen in handen. Zij vergrootten de al bestaande kapellen in Leur en Bergharen tot kerken en richtten een bedevaartplaats in op de Kapelberg; gewijd aan Maria. Zij brachten het gebied in cultuur. Een aantal boerderijen herinneren daar nog aan.

13.00 Start Ontvangst Bezoekerscentrum
met Powerpointpresentatie: Cistercienzers

13.30 Vertrek

15.30 Terugkeer bij bezoekerscentrum
Koffie/Thee/Chocolade (voor eigen rekening)

Kinderworkshop: Romeins gebruiks- of siervoorwerp maken van klei

Datum: zaterdag 12 mei, van 13.30 – 15.30 uur in het kennislab

Het museum organiseert rond de expositie 'Archeologie' een workshop 'gebruiks- of siervoorwerp maken van klei' voor kinderen. Aan melden bij de balie tot 11 mei 17.00 uur of telefonisch op 024 6424744 tijdens openingsuren van het museum. Kosten € 3

Exposities:

Antoinette Briët beelden en Freek Sanders schilderijen – tot 23 april

Het gevoel dat een beeld oproept is voor Antoinette Briët het belangrijkste. Het begint vaak met een waarneming, waarbij dat gevoel met een bepaalde vorm samenvalt. De oorspronkelijke ideeën zijn vaak ontleend aan de dierenwereld die soms tot fundamentele vormen worden teruggebracht. De vorm bepaalt de keuze voor brons, steen of hout.

Freek Sanders heeft de afgelopen 20 jaar verschillende fases doorlopen in zijn werk. Door te experimenteren met acrylverf heeft hij zich een techniek eigen gemaakt om expressie te geven aan zijn gevoelswereld. Later kreeg zijn werk letterlijk meer diepte door sterke lijnvoering en transparantie. In de meest recente ontwikkeling keert Freek terug naar het platte vlak waarin composities van kleur en vormen en hun samenhang centraal staan.

Expositie Archeologie, IJzertijd centraal – 27 april t/m 8 juli

Vindplaats Bijsterhuizen - In de expositie zal de IJzertijd centraal staan en dan weer in het bijzonder de vraag of de plek waar wij nu wonen zo'n 1500 jaar eerder al genoeg mogelijkheden bood aan de toenmalige mens om zich er te vestigen. Dat de grote Wijchense donk lang bewoond is geweest, is zeker. Er zijn o.a. sporen van huisplattegronden aangetroffen bij de opgravingen op Bijsterhuizen. De opgravingsresultaten hebben een schat aan vondsten opgeleverd, die nog lang niet volledig bestudeerd zijn. Toch is er genoeg om er in samenwerking met de gemeente Wijchen en Archologisch Bureau Hazenberg, dat de opgraving uitvoerde, en met een bijzondere bijdrage van Hanna Grodde een levendige expositie samen te stellen met interactieve elementen. Zij bouwt installaties, die de bezoeker uitdagen er zelf iets aan toe te voegen met gebruikmaking van toevallige vondsten. Er komen activiteiten, zoals lezingen en workshops. Raadpleeg de website en houd de buurtbladen en de Gelderlander in de gaten.

Paardenkopje, handvat of schenktuit?

Logo: Vrienden Museum Kasteel Wijchen Stichting Frans Bloemen

Nelly Goebertus

WIJCHEN – Oktober 1992, oprichting van de Vrienden Museum Kasteel Wijchen Stichting Frans Bloemen. Vrijwel direct viel het besluit een nieuwsbrief uit te geven om de vrienden op de hoogte te houden van de activiteiten van de stichting en van archeologische vondsten in en buiten Wijchen. De Nieuwsbrief was geboren. Het paardenkopje, weliswaar in andere vorm, sierde vanaf jaargang 1 no.1 de voorpagina van de Nieuwsbrief. Nu, anno 2012 en inmiddels toe aan jaargang 20, is dat nog steeds zo. Het is een afbeelding van het paardenkopje, dat in de Wijchense bodem in de buurt van het tankstation langs de Randweg Noord ooit

gevonden is door Danny Janssen. Het is gemaakt van fijne, grijs bakkende klei. Het bestuur van de kersverse stichting, getroffen door de expressieve vorm en omdat het Rivierengebied van oudsher bekend was om zijn paarden, besloot indertijd unaniem dat dit paardenkopje model moest staan voor het logo van zowel het museum, als de Stichting Vrienden van het Museum Frans Bloemen, zoals de stichting toen genoemd werd. Het was logisch dat het logo ook op de Nieuwsbrief kwam. De vorm zoals die nu is, werd ontworpen door de bekende Wijchense kunstenaar Harry Gerritz. De band in lichtbruin symboliseert de verbondenheid met de bodem.

Het paardenkopje, helaas ontbreken de oren en de rest, behoort nog altijd tot de collectie van Museum Kasteel Wijchen. Het kopje is ongeveer 7 cm. hoog, de hoogte van het totale beeldje zou dan 15-17 cm. geweest kunnen zijn. Het is niet duidelijk wat het precies is en waar het voor gediend heeft. Er is wel verondersteld dat het een fragment is van een aquamanile. Een aquamanile is een bekken of schenkkan om aan tafel de handen te reinigen; aqua is Latijn voor water en manus voor hand. In de Romeinse tijd werden aquamanilen al bij het eten gebruikt. Behalve eenvoudige, vaasvormige schenkkanen waren er ook aquamanilen in de vorm van (fabel)dieren (paarden, leeuwen, vogels) en mensen (ridders te paard). In de middeleeuwen stonden ze, vooral bij de hogere standen, bij de maaltijd op tafel. Vanaf de 12de eeuw kreeg de 'waterkan' ook een plaats in de kerk. De priester waste zijn handen vóór hij het misoffer bracht.

Aquamanile, brons, 13^e eeuw Maasstreek, hoogte ± 12.5 cm.

Het grappige kleine, bronzen paardje uit de collectie van het Rijksmuseum, is een voorbeeld van een aquamanile. Het beeldje is hol. Het werd gevuld via het buisje op de rug, de mondopening vormde de schenktuit. Deze aquamanile uit de 13^e eeuw is gemaakt in de Maasstreek. Ons paardenkopje dateert uit ongeveer dezelfde tijd. Of het een deel van een aquamanile is en hoe die er dan uit heeft gezien, we weten het niet. Misschien had het geheel wel de vorm van een ridder te paard. Aan het hoofddeel zijn aanzetten te zien van een leidsel en een bit (zie voorkant Nieuwsbrief), maar een schenkopening ontbreekt, wel is het gedeeltelijk hol. Over de eigenaar, de rest van het voorwerp en hoe het op die plek langs de Randweg in de bodem is terecht gekomen, is niets met zekerheid te zeggen. Heeft het ooit een rol gespeeld bij de maaltijd op een voorname hofstede of bij de mis in een verre voorloper van de Paschalis kerk? Hebben we hier soms te maken met het handvat van een aquamanile of een ander gebruiksvoorwerp of siervoorwerp? Het zou heel goed kunnen, alle mogelijkheden staan open, maar een mysterie blijft het voorsnog.

Van Object naar Beleving. Van Idee naar Realisatie.

Ton Klunder, Secretaris, bestuur van MKW

Bijna een jaar geleden heb ik in de Nieuwsbrief van 1 maart 2011, een stuk geschreven met als titel: 'Van Object naar Beleving'. Hierin werd een schets gegeven van de ideeën en plannen die toen leefden om ons Museum Kasteel Wijchen aan te passen aan de wensen en behoeften van deze tijd. Hierin werden hoge verwachtingen gewekt. Lees het stuk nog maar eens na. Maar wat is er, na een jaar, van al die plannen en ideeën terecht gekomen?

Om maar meteen met de deur in huis te vallen. Er is hard gewerkt het afgelopen jaar. Door vrijwilligers, staf en bestuur. Eerst is er op het niveau van de coördinatoren en later in een speciaal opgerichte projectgroep, regelmatig overleg geweest waarbij alle informatie en ervaringen opgedaan o.m. bij de diverse museumbezoeken, naast elkaar werden gelegd en geëvalueerd. Al spoedig werd de conclusie getrokken dat de vernieuwing van ons Museum niet louter een kwestie was van fysieke aanpassingen maar dat er veel meer bij kwam kijken. De ervaringen die andere musea hadden opgedaan bij hun vernieuwingsproces, soms door schade en schande, waren daarbij doorslaggevend. Vragen als: Wat is je doelgroep? Wat is precies je missie? Is je organisatie wel in staat om de ambities te realiseren en te dragen? moesten zo objectief mogelijk worden beantwoord. En dat is moeilijk van binnenuit.

Museumland in Toenland, Museum voor Communicatie Den Haag

Met zoveel verschillende interesses en passies bij bestuur, staf en vrijwilligers. Verder gaf ook de Gemeente Wijchen, in de persoon van wethouder Thijsen, onze portefeuillehouder, aan als gevolg van de verslechterende economische situatie er duidelijke en verantwoorde keuzes gemaakt moesten worden. Daar kwam ook nog bij dat onze vierjarige budgetperiode eind 2012 zou aflopen en er dus in dat jaar ook een nieuwe budgetovereenkomst met de gemeente zou moeten worden afgesloten. Cruciaal voor het voortbestaan van ons museum!

Dus werd er gezocht naar externe ondersteuning met brede ervaring in museale veranderingsprocessen. Gezien het karakter van ons museum zal het niemand verbazen dat we uiteindelijk terecht gekomen zijn bij het 'Gelders Erfgoed'. Gelders Erfgoed is het consultantschap voor erfgoed, musea en geschiedbeoefening in de provincie Gelderland. Zij zetten zich erfgoedbreed in voor het versterken van kwaliteit en professionaliteit via scholing en advies, en stimuleren en faciliteren samenwerking tussen de Gelderse musea, monumentenorganisaties, historische verenigingen en archieven. En dat niet alleen voor de grotere instellingen. Nee, vooral de kleinere musea waarin vrijwilligers de spil vormen, hebben hun aandacht. Niet in de laatste plaats omdat hier een belangrijk deel van het Gelders Erfgoed wordt beheerd en getoond. En vaak op een wijze die de gewone mens aanspreekt. Wel versnipperd, soms inefficiënt en amateuristisch. Er werd een analyse van ons museum gemaakt, waarin werd gekeken naar

onze interne organisatie, de missie van ons museum, onze doelgroepen, de mogelijke verhaallijnen, onze exposities, de museumpresentatie, onze educatie, huisvesting, marketing en PR, onze financiële draagkracht en nog veel meer. Bij dit alles werden, daar waar relevant, behalve de coördinatoren ook zoveel mogelijk medewerkers van ons museum gevraagd naar hun visie. Dit alles leidde zo eind november tot een tussentijds rapport waarin de belangrijkste conclusies werden verwoord. Na toetsing door de projectgroep, bestuur en staf zijn de belangrijkste elementen ervan op 1 december voorgelegd aan alle medewerkers van het museum in een plenaire bijeenkomst in Sterrebosch. Dit met het idee om iedereen de gelegenheid te geven te reageren op de conclusies van het rapport en de plannen voor de toekomst. Niet alleen op die avond maar nog gedurende de hele maand december. Het rapport was op dat moment zeker nog geen voldongen feit. Er was nog alle ruimte voor aanpassingen.

Belangrijkste elementen en conclusies uit de analyse waren:

- Het MKW heeft de ambitie om het cultureel-historisch centrum van Wijchen en de omgeving te zijn. Het bewaart het cultureel erfgoed en maakt dit toegankelijk voor het publiek om hen te verrijken, te inspireren en te verbinden. Dit betekent dat het Museum zich primair richt op de regionale geschiedenis en archeologie waarbij de kunst, in de breedste zin, wordt gezien als een verrijking van het cultureel erfgoed. Kunst kan de verbinding zijn tussen heden en het verleden. Het huidige twee sporenbeleid waarbij de 'Hedendaagse Kunst' als min of meer zelfstandige eenheid parallel loopt met de 'Regionale Geschiedenis/Archeologie' wordt hiermee dus verlaten. Er zal dus een symbiose tussen regionale geschiedenis en de (hedendaagse) kunst moeten worden gerealiseerd. Dat zal in de volgende budgetperiode zijn beslag moeten vinden.
- Het verhaal van de geschiedenis van Wijchen wordt de leidraad voor onze presentatie. De rode draad vormt het unieke verhaal van de permanente bewoning van Wijchen en zijn omgeving vanaf zo'n 8000 jaar geleden en de unieke rol van het rivierenlandschap hierin. Een versterkt onderdeel hiervan zal de (bewonings)geschiedenis van het kasteel Wijchen zijn. Rondleidingen zullen integraal deel gaan uitmaken van onze museale activiteiten. Daartoe zijn nog wel enkele aanpassingen nodig zoals het publiekelijk toegankelijk maken van 'het cachot' in de kelder en bijstelling van de inrichting van het kasteel.
- In de toekomst zal het museum zich vooral richten op de inwoners en de leerlingen uit Wijchen en de regio. Met name ouderen (50-65) en senioren (65+), (groot)ouders met kinderen (4-12 jaar) en leerlingen uit zowel het primair (groepen 5-8) als voortgezet onderwijs (klas 1 en 2) zijn hierbij de belangrijkste doelgroepen. Door deze keuze kunnen beleid, presentaties, activiteiten en communicatie veel beter worden afgestemd. Zo worden er

ten behoeve van de scholen speciale lesbrieven ontwikkeld die aansluiten bij de kerndoelen OC&W maar met een uitgesproken accent op de regionale cultuurgeschiedenis. Dit zal gelden voor zowel de vaste presentatie als de wisseltentoonstellingen. Veel meer dan vroeger zullen docenten worden gevraagd te participeren in deze ontwikkeling.

- Het MKW zal in de toekomst gaan werken met een herkenbaar en afwisselend *jaarprogramma*. Door te kiezen voor terugkerende activiteiten en slechts twee of drie wisselexposities per jaar met een uitgebreid flankerend activiteitenprogramma met voor iedereen wat wils, wordt er focus en structuur aangebracht. Ook kan er dan vooruit worden gepland en aansluiting worden gevonden bij themajaren en speciale gebeurtenissen.

- Om aan alle wensen t.a.v. de nieuwe presentatie van onze collectie en de wisseltentoonstelling te kunnen voldoen, is meer *ruimte* nodig. De huidige zolderverdieping biedt voldoende ruimte om de vaste museumpresentatie te realiseren. Deze ruimte is hiervoor uitermate geschikt omdat het modern en stijlvol is ingedeeld. Ingrijpende en kostbare aanpassingen zijn hier niet nodig. Voor de wisseltentoonstellingen komt vooral de vergaderzaal op de 1e verdieping naast het huidige kennislaboratorium in aanmerking. De ruimte biedt veel mogelijkheden voor creatieve en vernieuwende opstellingen. Er zullen pogingen worden gedaan om deze ruimte te verwerven.

- De *interne organisatiestructuur* zal sterker moeten worden door een helder vrijwilligersbeleid waarin de rechten en de plichten van de vrijwilligers worden vastgelegd. Er zal ook een nog betere onderlinge communicatie tussen de werkgroepen en hun leden moeten komen. Ieders expertise zou daardoor beter worden benut. Daarom wordt voorgesteld om de huidige werkgroepenstructuur aan te passen. Door een slimme combinatie van de werkgroepen zoals we die nu kennen en waarbij de onderverdeling veelal strak is onderverdeeld naar thema (Archeologie, Regionale Geschiedenis, Hedendaagse Kunst, Tuin) en activiteit (GHV, educatie, bibliotheek), kan een goede uitwisseling van ideeën maar ook van elkaar wederzijds ondersteunen bijv. bij het opzetten en uitwerken van exposities, worden gestimuleerd.

Dit zou kunnen door een speciale werkgroep '*Programming*' te vormen. In deze werkgroep zouden alle mensen die mee willen denken over het wisseltentoonstellingsprogramma, moeten kunnen participeren. Door het samenbrengen in zo'n 'programmingwerkgroep' van alle verschillende disciplines kunnen oorspronkelijke tentoonstellingsideeën worden ontwikkeld die uiteraard moeten voldoen aan de missie van het museum maar die door de verscheidenheid aan ideeën en invalshoeken alleen maar kunnen groeien in kwaliteit.

Het is nu maart 2012. Er is volop gediscussieerd over het nieuwe museum. Door bestuur, staf en vrijwilligers. Soms samen, soms in klein verband. De communicatie is niet altijd goed verlopen. Ondanks herhaalde verzoeken

van bestuur en staf om commentaar, aanvullingen en alternatieven, zoals opnieuw bij de kerstborrel, is er maar beperkt gereageerd op de eerste voorstellen. Misschien met het idee dat alles al in kannen en kruiken was of omdat de financiële druk van de gemeente, in deze moeilijke tijd, toch geen speelruimte gaf. Met name de werkgroep 'Hedendaagse Kunst' voelde zich buiten spel gezet en ondergewaardeerd. Hun kunst paste niet in de nieuwe opzet van het museum en zou moeten verdwijnen. Per 1 januari 2013! Zij waren boos en teleurgesteld.

Bestuur en staf hebben zich dit aangetrokken en recentelijk een gesprek hierover met de werkgroep gehad. Er is vooral aangegeven dat het proces van vernieuwing een langzaam proces is dat zeker een volgende budgetperiode van vier jaren in beslag zal nemen. En dat de 'Hedendaagse Kunst' niet zomaar verdwijnt uit ons Museum maar dat er wegen moeten worden gevonden om deze moderne uiting van cultuur in ons regionale geschiedenisverhaal te integreren. En dat daar een uitdaging ligt voor alle vrijwilligers van ons museum maar vooral ook voor de leden van de werkgroep 'Hedendaagse Kunst' die zoveel voor ons museum betekenen als het gaat om inzet, dynamiek, kwaliteit en oorspronkelijkheid. De coördinatoren van de werkgroepen Regionale Geschiedenis, Archeologie en de Tuun hebben aangegeven dat zij graag met de werkgroep 'Hedendaagse Kunst' willen samenwerken om te zien hoe deze integratie kan worden gerealiseerd.

Als jullie dit artikel onder ogen krijgen, is het rapport over ons nieuwe museum, getiteld 'Plan van Aanpak Museum Kasteel Wijchen 2012-2015' klaar. Hierin vind je meer details over de plannen en hoe deze zullen worden gerealiseerd en gefinancierd. Een conclusie lijkt nu al gewettigd. De grote betrokkenheid van alle vrijwilligers in ons museum staat borg voor het succes van dit project. Of we er uiteindelijk in zullen slagen om al onze wensen en ideeën te realiseren, is niet het belangrijkste. Wel weten we zeker dat ons Museum er rijker en sterker uit zal komen. En dat ten gunste van de Wijchense gemeenschap waarvan wij, op enigerlei wijze, allemaal deel van uitmaken.

Knipsel

Vriendenkring 'Pré-historische Tuin'

Deze vriendenkring is nieuw. De gemeente heeft de mogelijkheid geboden in de directe omgeving van het kasteel/raadhuis een pré-historische tuin in te richten. De bedoeling is daar kruiden en graansoorten te gaan kweken. Aanleg en onderhoud zijn echter aan de Stichting. Wie is hier in geïnteresseerd?

Nieuwsbriefjaargang 1 no 1

Verkenningen in Museumland

Nelly Goebertus

Zou er soms iets aan de hand zijn in museumland?

Het valt op dat musea de laatste tijd een prominente plaats innemen in de berichtgeving, in zowel positieve als negatieve zin. Er zijn musea die na een periode van ingrijpende verbouwingen weer open gaan, andere kampen met een teruglopend budget door bezuinigingen op subsidies. Dat levert een levensgroot probleem op. Het museum sluiten, een deel van de collectie afstoten, de boer opgaan om meer bezoekers te trekken, op zoek gaan naar andere manieren van financieren, grote exposities lanceren, personeel naar huis sturen of op zoek gaan naar een nieuwe manier van presentatie die meer bij de vraag van een veranderend publiek aansluit. Daar heeft een museum waar veel over gesproken wordt maar er nog niet is, zoals het Nationaal Historisch Museum, nu weer geen last van. Ondertussen blijven in de pers de wildste verhalen circuleren over nieuwe ontwikkelingen, dreigende sluitingen of, zoals in het geval van het NHM, het totaal afblazen van mooie plannen. Een greep uit de berichtgeving over het wel en wee in museumland. Enkele voorbeelden van verbouwingen, tekorten en veranderingen en ontwikkelingen in binnen- en buitenland.

Verbouwing en herinrichting

Het Drenths Museum is met een spraakmakende expositie heropend, een hele ondergrondse verdieping is er bij gekomen. Het Scheepvaartmuseum in Amsterdam heeft binnen de tijd en het budget een grootscheepse verbouwing afgerond. De binnenplaats is overdekt met een spectaculaire overkapping. De heropening van beide musea kwam uitgebreid in de publiciteit. Deze ingrepen gingen gepaard met een volledig gewijzigde, soms spectaculaire presentatie van de collectie. En dan zijn er natuurlijk nog die twee belangrijke musea die al jaren dicht zijn wegens verbouwing of uitbreiding, maar waarvan het einde nu toch in zicht lijkt te komen; het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum, beide in Amsterdam. De oplevering zal zeker weer uitgebreid aandacht krijgen in de pers. Het laatste nieuws gaat over het Mauritshuis in Den Haag. Shell sponsort met 3 miljoen en maakt daarmee niet alleen de financiering rond van de uitbreiding van het museum, maar stelt ook kennis en apparatuur ter beschikking voor geavanceerd, kunsthistorisch onderzoek.

Financiële perikelen

Het zoeken naar een andere manier van financieren gaat een rol spelen als er iets aan de hand is en als er dan ook nog op de subsidie gekort wordt, gaan de alarmbellen rinkelen. Een paar voorbeelden; Het museum in

Gouda is er op het nippertje in geslaagd met de opbrengst van de verkoop van een topstuk de begroting rond te krijgen, waardoor sluiting kon worden voorkomen, maar dat heeft tot veel onbegrip geleid. De directeur van het prestigieuze Groninger museum heeft naast de directeur een zakelijk directeur gekregen om de financiële problemen, op te lossen en is in feite onder financiële curatele gesteld. Het laatste nieuws is dat het museum een financiële injectie van de gemeente Groningen nodig had om een faillissement te voorkomen. Het Tropenmuseum in Amsterdam en kenniscentrum van niet-westerse culturen, dreigt met ingang van 2013 bijna de helft van de subsidie te verliezen en overweegt sluiting. Momenteel is er een expositie te zien, met als titel 'De dood leeft', nu het museum nog. Het openluchtmuseum Orientalis staat een zelfde lot te wachten, maar kan toch in afgeslankte vorm verder gaan. Het Van Abbe Museum in Eindhoven heeft de opdracht gekregen om meer bezoekers binnen te halen en meer eigen inkomsten te realiseren. En het laatste bericht in deze trieste rij: Uit een enquête van de Nederlandse Museumvereniging, de vereniging die de museumkaart uitdeelt, onder 221 musea, blijkt dat er 17 musea zijn, die als gevolg van bezuinigingen, verwachten dicht te moeten. Ruim twee derde van de musea zal flink moeten bezuinigen. En dat terwijl het bezoekersaantal in 2011 met 1 miljoen is gegroeid en dat mag natuurlijk niet in het gedrang komen.

Buiten Nederland

Over de grenzen gebeurt er ook van alles en zitten de musea bepaald niet stil. Over sluiting van musea is niets gemeld. Het Museum voor Moderne Kunsten in Luik kreeg groen licht voor restauratie van de collectie en het oude gebouw. Het Gallo-Romeins Museum in Tongeren is al genoemd. Het Centre Pompidou uit Parijs doet het weer anders. Pompidou komt naar de mensen toe onder de noemer 'Pompidou Mobile'. In een speciaal ontwikkelde tent, die voldoet aan alle museale eisen, worden 14 topstukken getoond uit de enorme collectie. Op de eerste standplaats in een stadje in de regio was de tijdelijke expositie een groot succes. Er hebben zich al meerdere gemeenten gemeld als kandidaat voor deze reizende expositie. In Metz gingen de deuren open van een dependance van het Pompidou. Dit alles om mensen, die anders niet zo gemakkelijk in contact komen met hedendaagse kunst, de kans te bieden kennis te maken met het nationaal cultureel erfgoed. En met succes. Er zijn meerdere musea die elders een dependance openen en steden op die manier op de kaart zetten.

Nieuwe wegen

Kunstenaars, striptekenaars, decorontwerpers die ingeschakeld worden om een expositie of een presentatie vorm te geven. Nieuwe verhalen bij oude

objecten, omdat musea een verbintenis willen aangaan met de bezoeker door emotie over te brengen. Dat gebeurt steeds vaker en het werkt.

De collectie en museumwetenswaardigheden op een digitaal kanaal weergeven zoals het museum Boymans-van Beuningen in Rotterdam dat via 'Art Tube' doet is een manier om digitale mogelijkheden optimaal te benutten. Overigens hebben al meerdere musea zich gemeld voor deelname aan dit initiatief, waardoor het aanbod zich kan verbreden en zelfs spaakmakend kan worden voor de hele museumwereld. De vraag of musea op termijn wel vervangen kunnen worden door een digitaal equivalent zal zich ongetwijfeld aandienen. Maar net als bij het beluisteren van een cd. of het bekijken van een film of tv-uitzending, de werkelijkheid is toch anders, zeker als kunstenaars, een interactieve vormgeving of een levendige presentatie een expositie een extra dimensie meegeven.

Educatie

Het educatieve aanbod van een museum wordt steeds belangrijker in de strijd om de bezoeker en zelfs noodzakelijk om ondermeer extra bronnen van inkomsten aan te boren. Educatie, educatie en nog eens educatie!! Daarbij staan vanzelfsprekend niet de extra inkomsten voorop. Educatie is dé manier om de nieuwe generatie in contact te brengen met het nationaal cultureel erfgoed. Dat werkt naar twee kanten; jong geleerd is oud gedaan. Gratis met de bus kunst kijken! Buiten de stedelijke centra is het voor scholen moeilijker om een veelzijdig museumbezoek in het lesprogramma op te nemen. De Turing Foundation, een particulier initiatief wil daar iets aan doen en is 3 jaar geleden gestart met een gratis museumbus voor het vervoer, binnen een straal van 60 km. van Rotterdam, van leerlingen van groep 6, 7 en 8 van de basisscholen naar de musea in het centrum. De musea en de scholen regelen zelf het educatieve aanbod. Het project is kort geleden, voorlopig voor 3 jaar, uitgebreid naar de omgeving van Amsterdam en wellicht volgen er meer regio's. Een droom is om alle scholen in Nederland te bereiken. Een initiatief als Art Tube draagt ook zeker bij aan educatie door op internet zeer uiteenlopende onderwerpen in korte filmpjes te tonen, ook gericht op kinderen en jongeren. Zo'n filmpje dat bijvoorbeeld uitleg geeft over een museumstuk kan de voorbereiding zijn om het museumstuk zelf in het museum te gaan bekijken.

Commercie

Bijna ieder museum heeft een museumwinkel en een museumrestaurant, voorzieningen die hogelijk worden gewaardeerd door de bezoeker, die na een paar uur genieten verlangt naar een pittig bakje koffie met iets lekkers of een lichte lunch, om vervolgens nog even rond te snuffelen in de museumwinkel. Zo is Hoofd commerciële zaken van het Rijksmuseum altijd op zoek naar geschikte artikelen om in het aanbod op te nemen, er

reclame voor te maken omdat ze zó de moeite waard zijn dat de bezoeker ze, bijvoorbeeld als cadeautje mee wil nemen. De winkels worden belangrijker. Het assortiment moet wel gerelateerd blijven aan de collectie. Het komt steeds vaker voor dat je zonder kaartje de museumwinkel en het restaurant in kunt. De extra omzet draagt bij aan de museuminkomsten en dat is meer dan welkom in een tijd dat de overheid eist dat er meer eigen inkomsten binnen komen. Sponsorbijdragen zijn al jaren heel gewoon bij de inrichting van een belangwekkende expositie. De zoektocht naar sponsorgelden is een apart vak binnen de museumwereld. Een lichtpuntje nog als besluit van deze verkenning van museumland in de pers: staatssecretaris Zijlstra is niet van plan de cultuursector extra bezuinigingen op te leggen. Het blijft bij 200 miljoen zoals eerder was aangekondigd. Nieuwe ontwikkelingen in de culturele sector mogen niet in de kiem worden gesmoord, aldus de staatssecretaris. Maar er zit toch een addertje onder het gras, want het laatste nieuws is dat de staatssecretaris van Cultuur een adviesaanvraag heeft gedaan aan de Raad voor Cultuur. Deze raad moet onderzoeken of musea meer kunnen gaan samenwerken of zelfs fuseren. Musea moeten zelfstandiger en ondernemender worden. In de toekomst financiert de overheid de musea op basis van meer objectieve criteria dan nu het geval is. Sommige ontwikkelingen in museumland zullen voor ons herkenbaar zijn andere niet. Dit artikel pretendeert niet volledig te zijn, maar het staat buiten kijf dat de slotconclusie kan zijn dat er inderdaad veel aan de hand is in museumland.

Overkapping scheepvaart-museum

SAGALASSOS : een ongekende belevenis

Nic Bakker

In de vorige editie van de 'Nieuwsbrief' (december 2011) heb ik de lezer proberen te verleiden tot een bezoek aan Tongeren, de oudste stad van België, gelegen net over de grens bij Maastricht. Benieuwd naar de ervaringen van degene die mijn advies heeft opgevolgd – maar nog meer naar de redenen van degenen die dat níet deden – speel ik in deze aflevering nog een sterke troef uit, waarmee de laatste aarzeling van twijfelaars kan worden weggenomen. Die troef heet Sagalassos.

Het is nog maar eenentwintig jaar geleden dat een team van Britse archeologen een ruïnestad ontdekte vlak bij het Turkse dorpje Aglasun, 100 km. ten noorden van Antalya, hoog in het Taurusgebergte, in de regio Pisidia. Zij vonden wat iedereen in de buurt daar al eeuwen scheen te weten: de overblijfselen van een van de best bewaarde steden uit de oudheid: Sagalassos, in oude geschriften al geroemd als een prachtige stad, reeds een legende in de tijd dat ze werd ingenomen door Iskander (Alexander de Grote, in 333 v. Chr.). De eeuwen daarna floreerde de stad onder Hellenistische en Romeinse heerschappij, maar werd circa 590 na Chr. plotseling geheel verwoest in een mega-aardbeving, waardoor de stad onder een dikke laag puin die gebouwen en gebruiks- en kunstvoorwerpen eeuwenlang uitstekend bleek te conserveren verdween.

In 1990 begonnen grootschalige opgravingen, gecoördineerd door de Universiteit Leuven en onder leiding van professor Marc Waelkens. Het is een uniek project; zelden ziet men zoveel disciplines tegelijk aan het werk in deze archeologische site die qua omvang de grootste is in het gehele Middellandse Zeegebied: naast archeologen zijn er cartografen en geologen bezig, maar ook antropologen, etnologen, paleobotanici, architecten, geomorfologen en archeozoölogen. De geschiedenis van deze bijzondere stad uit de antieke wereld brachten zij op deze manier in al haar aspecten in beeld. Marc Waelkens maakte er zijn levenswerk van om de stad weer op te bouwen. Volgens het systeem van de 'anastylose' maakte hij hierbij gebruik van ten minste 80% (!) van de oorspronkelijke materialen.

Museum Tongeren

We hoeven niet naar Turkije af te reizen om te zien wat Waelkens allemaal tevoorschijn heeft weten te halen. Er is namelijk een schitterende, uitgebreide expositie van verschillende artefacten uit Sagalassos ingericht in het vernieuwde Gallo-Romeins Museum van Tongeren. Dit 'Europees Museum van het Jaar' (2011) viel de uitzonderlijke eer te beurt om deze zeldzame voorwerpen van hoge culturele waarde buiten Turkije te mogen

tentoonstellen. U kunt hiervan nog maar drie maanden getuige zijn: de expositie duurt tot 17 juni 2012.

In 2007 werden bij de opgravingen in een badgebouw delen gevonden van een kolossaal beeld van keizer Hadrianus. De fragmenten verkeerden in een uitstekende conditie. De vondst haalde de wereldpers; de kop van het beeld werd het mooiste portret genoemd dat ooit van deze keizer is gevonden. Het beeld dateert van het begin van de 2e eeuw na Chr. en moet in oorspronkelijke staat wel 5 meter hoog zijn geweest. In Tongeren zijn de fragmenten zichtbaar. Prominent aanwezig is het hoofd; dat meet alleen al een hoogte van 94 centimeter!

'City of Dreams'

Met de tentoonstelling 'Sagalassos: 'City of Dreams' van het Gallo-Romeins museum worden de resultaten van de opgravingen voor de eerste keer aan het publiek getoond. Dat gebeurt op een spectaculaire manier, onder meer met een megaprojectie van de bijna buitenaardse site. Absoluut topstuk en het campagnebeeld van de expositie is het kolossale hoofd van het marmeren beeld van Hadrianus. Indrukwekkend, niet alleen door gewicht en formaat maar vooral ook door het grote vakmanschap waarmee het gemaakt is. De wijze waarop de voorwerpen en de uitleg daarover worden gepresenteerd, is zonder meer uniek en van hoog artistiek niveau te noemen. Zo heeft onder meer de bekende Belgisch operaregisseur Guy Joosten een belangrijk stempel gedrukt op de opstelling en aankleding van het geheel.

Jongenskop: een meesterwerk van beeldhouwkunst

Openingstijden museum

Het Gallo-Romeins Museum van Tongeren is geopend op dinsdag t/m vrijdag van 9.00 tot 17.00 uur en op zaterdag, zondag en feestdagen van 10.00 tot 18.00 uur. Voor kinderen is de tentoonstelling met audiovisuele middelen extra aantrekkelijk gemaakt. Zij verkennen de omgeving in het gezelschap van Pegasus, het vliegende paard.

De toegangsprijs voor de Sagalassos-expositie bedraagt 10 euro voor volwassenen. Kinderen en jongeren (tot 26 jaar!) 1 euro; 55+, groepen en mindervaliden 8 euro. Een gezin betaalt max. 21 euro. De Sagalassos-expositie kan gecombineerd worden met een bezoek aan de rest van het museum (met bijbetaling). Diverse horecagelegenheden in Tongeren verzorgen tijdens de expositiedagen typisch Romeinse gerechten en menu's. Op vertoon van het entreebewijs verlenen zij een flinke korting. Wie laat ons in de volgende Nieuwsbrief weten hoe het bevallen is? Graag uw reactie naar de redactie!

Een kijkje ‘achter de schermen’ van ‘ De Tuun’

Piet van Steekelenburg.

Het beheren van de historische Tuun is natuurlijk helemaal niet zo vanzelfsprekend, daar is kennis voor nodig. Wij constateren op de door ons georganiseerde ‘open dagen’ van de Tuun, dat heel wat bezoekers, ook uit onze eigen gemeente, soms geheel onbekend zijn met het hoe en waarom van de Tuun. Omdat deze ‘open dagen’ plaatsvinden in combinatie met andere evenementen, komt het regelmatig voor dat we dan bezoekers ontmoeten, die min of meer bij toeval de Tuun op gewandeld zijn. In deze bijdrage nemen we U mee naar de Tuun en informeren U over de uitvoering en voorgenomen invulling van onze activiteiten in 2012.

Treedt men toe tot onze werkgroep, nu 12 personen sterk, dan is een van de toelatingsvoorwaarden dat je persoonlijke agenda het toelaat dat je op donderdagen vanaf 10.00 tot circa 12.30 uur beschikbaar bent om dan als groep bezig te zijn op de tuin en bij ongunstige weersomstandigheden in het Kasteel. Het is al weer 13 jaar geleden, dat het initiatief werd genomen om op een perceel grond, achter het Kasteel, land- en tuinbouwgewassen in een historisch perspectief te gaan telen en in beeld te brengen. De Late IJzertijd (200-20 v.Chr.), de Romeinse Tijd (20 v.Chr.- 400) en de Vroege Middeleeuwen (400-800) werden als tijdpad gekozen, aansluitend op de bewoningsgeschiedenis zoals die in het museum op de zolder van het kasteel is te zien. Het streven is dan ook dat bezoekers zowel het museum, als de Tuun bezoeken. Naast de grote betekenis van de land- en tuinbouwgewassen in die perioden, zijn er ook vakken ingericht, die beplant

zijn met z.g. Themaplanten, verdeeld over de volgende vier groepen t.w.; geneeskrachtige planten, rituele planten, nutsplanten en keukenplanten.

Beplantingsplan 2012 Land-en tuinbouwgewassen

Omdat we steeds meer inzicht hebben verworven in historische land -en tuinbouwgewassen, kunnen we dit voortschrijdend inzicht inzetten bij de keuze van de aanplant. Met het beplantingsplan 2012 van de land- en tuinbouwgewassen willen wij u laten zien, hoe dat plan er uitziet:

Late IJzer Tijd: linze, droge erwt, slaapbol, huttentut, kervel, karwij, zuring, snijbiet, tweerijige gerst en emmertarwe.

Romeinse Tijd: geitenoog, mergkool, sjalot, knoflook, zesrijige gerst, pluimgierst, paardenboon, eenkoorn, emmertarwe en spelt.

Vroege Middeleeuwen: rogge, haver, prei, koriander, melde, veldboon, zwarte mosterd, savoiekoel, koolrabi, bindsla en boekweit.

Beplantingsplan 2012 Themaplanten

Om een indruk te geven van onze aandacht voor de zgn. themaplanten volgt in het onderstaande een greep uit de vier groepen in vier vakken:

Geneeskrachtige planten: salie, st janskruid, heemst, wijnruit, malrove, koningskaars, hysop en ijzerhard.

Keukenplanten: venkel, marjolein, bieslook, bonenkruid, tijm en scharlei.

Rituele planten: lieve vrouwebedstro, lis, vrouwenmunt, slangenkruid en veldsalie.

Nutsplanten: ossentong, koningskaars, meekrap, wouw, echt walstro en lavendel.

Tenslotte zijn er nog de bomen: een notenboom en twee vruchtbomen, de notarisappel en de kweeappel, die in het voorjaar in bloei staan. En dan is er nog de nodige ruimte ingericht voor het bereiden van compost.

Natuurlijk kan 'huisvesting' (tuinhuisje) niet ontbreken. Niet zo zeer om de leden van de werkgroep onder te brengen maar voor het opbergen van b.v. tuingereedschappen, eenvoudig tuinmeubilair, oogstproducten(tijdelijk) e.d. Dat de huisvesting voor ons reeds voor 'geschiedenis' heeft gezorgd komt doordat, al weer een paar jaar geleden, ons eerste tuinhuisje, gemaakt van o.a. wilgentenen, door vandalen in brand is gestoken en geheel uitbrandde. Overigens blijft de schade, toegebracht door jeugdige vandalen, aan gewassen en opstanden een punt van ergernis en zorg. Zo vonden we in het afgelopen seizoen een deel van een pergola, waarlangs bramenranken werden geleid, terug in de naast gelegen kasteelgracht.

Ook in 2012 zijn er weer de 'open dagen' rondom evenementen zoals de Kasteelfeesten, de Kunstmarkt en de Monumentendag. Op het Prikbord In deze Nieuwsbrief en op de website van het museum treft u een opsomming aan van de open dagen van de 'Tuun'.

Wij besluiten met enkele wensen, die leven bij de Tuungroep:

- Meer gericht organiseren van rondleidingen voor groepen, die zich bij ons melden; zo besloot vorig jaar een van de kleinere koren van Wijchen het seizoen af te sluiten met een bezoek aan de Tuun
- Herzien van de website van de Tuun;
- Meer aandacht schenken aan het voor de verkoop aanbieden, tegen een kleine vergoeding van zaden en andere producten van de Tuun
- Vele bezoekers aan de Tuun in dit jaar;

Tot ziens in de 'Tuun'!!!!

De 'Tuun' na de winter, met overgebleven wintertarwe.

Sprokkels:

NIJMEGEN - ART52- Nieuw platform voor kunstenaars. Dit is onlangs in het FiftyTwoDegrees gebouw, Jonkerbosplein 52, geopend. ART52 is een initiatief van Stichting Novio Arte Kunstproducties. De eerste solotentoonstelling 'Lost in Paradise', is een hedendaags sprookje van

Lobke Burgers. Op de begane grond organiseert ART52 vier keer per jaar een tentoonstelling voor zowel werknemers als bezoekers. Er is ruimte voor grote exposities. Doel is om in het FiftyTwoDegrees gebouw (NXP), een platform voor kunstenaars/kunstenaarsinitiatieven te creëren.

HEILIG LANDSTICHTING - De provincie Gelderland is bereid bijna twee ton te steken in een bescheiden doorstart van museumpark Orientalis in Heilig Landstichting, z.g. 'Orientalis-light'. De Gelderse politiek vond het zonde om het vroegere Bijbels Openluchtmuseum definitief te sluiten, omdat veel van de monumenten gerestaureerd worden. De subsidie is een laatste financiële bijdrage aan Orientalis. Jan van Laarhoven, de vroegere directeur, is opnieuw ingehuurd om de doorstart te leiden.
De Gelderlander 17-1-2012

PARIJS - Museum het Louvre in Parijs heeft een werk, getiteld 'Zittende Christus gesteund door de Heilige Johannes'. gekocht van de Frans-Nederlandse schilder Jan Maelwael (ca. 1370-1415) Hij was een oom van de gebroeders van Limburg en trok in 1396 naar Parijs waar hij in dienst trad van Isabella van Beieren. In 1397 werd hij hofschilder van Filips de Stoute. De onderhandelingen over de verkoop duurden 12 jaar.
Historiek Net 16-1-2012

ATLAS VAN NEDERLAND IN HET HOLOCEEN - Het Nederlandse landschap is sinds het einde van de laatste ijstijd, 11.700 jaar geleden, voortdurend veranderd. Het was het begin van een nieuwe geologische periode, het Holoceen. De Atlas bestaat uit bijzondere kaarten, aangevuld met archeologische en historische informatie. Voor elf verschillende momenten sinds de ijstijd geven de kaarten de oude geografische situatie weer. Deze atlas geeft tevens een beeld van de positie van de mens in het landschap. Auteurs: Jos Bazelmans en Henk Weerts.
Uitg. Bert Bakker - 28/01/2012

Musea:

MMK Arnhem

Utrechtseweg 87, Arnhem

Six Yards Guaranteerd Dutch Design - t/m 7/05/2012

Al sinds 1846 bedient het bedrijf Vlisco, gevestigd in Helmond, de West- en Centraal Afrikaanse markt met Dutch Wax stoffen. Nederlandse stoffen van Vlisco werden onderdeel van verschillende West- en Centraal Afrikaanse culturen én vonden hun weg in de internationale mode, beeldende kunst en

fotografie. Rijk aan geschiedenis en betekenis vinden de stoffen hun weg naar de modeshows van Parijs, de markten van Ghana en internationale galeries. De tentoonstelling gaat in op de geschiedenis van fabriek en stoffen, schuwt de Nederlandse (post) koloniale geschiedenis en de verschillen en overeenkomsten tussen de culturen van oost en west niet.

Valkhof Museum

Kelfkensbos 59, Nijmegen

Beyond Beauty - 25/02 t/m 10/07

Suzan Drummen verrast met glazen vloer- en wandinstallaties. Marliz Frencken vervaardigt zeer originele 'poppen', aangekleed met alledaagse producten die glitter en schoonheid verbeelden. De sfeer en de artistieke strekking van de beelden van Marliz Frencken en de installaties van Suzan Drummen vormen een commentaar op schoonheid en zinnelijkheid.

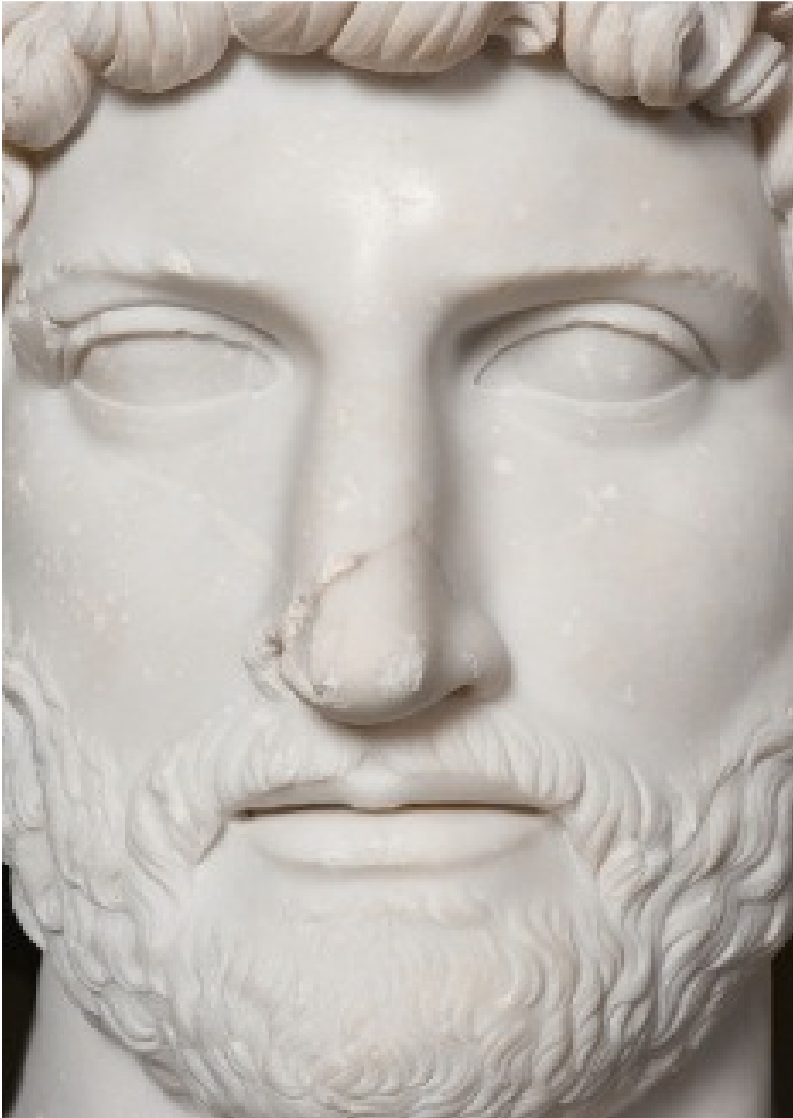
Waarom godinnen zo mooi zijn - 24 maart t/m 12 augustus 2012

Aphrodite, Venus, Ishtar, Hathor. De godin van liefde en schoonheid was in de oudheid onder vele namen bekend. Liefde en schoonheid hebben ook andere kanten. De tentoonstelling neemt u mee op een reis langs verschillende aspecten van liefde en schoonheid in de oude culturen van Egyptenaren, Romeinen, Grieken en het Nabije Oosten. 320 voorwerpen uit de collecties van het Rijksmuseum van Oudheden laten zien waarom!

Jheronimus Bosch Art Center

Jeroen Boschplein 2 (voorheen Hinthamerstraat 175), s' Hertogenbosch
Jheronimus Bosch is de beroemdste zoon van 's-Hertogenbosch. Maart 2007 werd het Jheronimus Bosch Art Center geopend in een voormalige kerk en bijgebouwen. Daar is het leven, het gedachtegoed en de werken van de kunstenaar voor het voetlicht gebracht. In de galeriekamers in de toren zijn reproducties op ware grootte van zijn schilderijen tentoongesteld, in de kelder is een 15e eeuwse atelier ingericht, in het midden van de expositieruimte draait een filmportret over de kunstenaar. Verrassend is ook het uitzicht over de stad vanuit de toren op een hoogte van 40 meter.

De volgende Nieuwsbrief verschijnt in juni 2012,
kopij inleveren voor 15 mei

De kop van het beeld van Hadrianus

Museum Kasteel Wijchen Kasteellaan 9 Wijchen
Postbus 189 6600 AD tel. 024 6424744
contact@museumwijchen.nl www.museumwijchen.nl
open wo. t/m zon. 13.00 tot 17.00 uur en op afspraak

